

Verslag Sparmoment

#4 Toekomst – 3 December 2024

Het Sparmoment werd ingeleid door Eva Heezemans, projectleider mentale gezondheid statushouders bij de gemeente Utrecht. Voorheen was zij maatschappelijk werker en programmaleider Herstelondersteunende Zorg bij ARQ Centrum'45. Tijdens deze inleiding besprak ze de onderdelen van de empowermentmethodiek 7ROSES. Die wordt ingezet bij mensen die schokkende gebeurtenissen hebben meegemaakt. De [slides van Eva's presentatie kun je hier downloaden](#).

Vervolgens gingen we uiteen in drie break-outrooms waar we de issues in kaart brachten, mogelijke oplossingen bespraken en vaststelden wie er nodig is om die oplossingen te leveren. Onderstaand is een samenvatting van hetgeen dat is besproken in de subgroepen.

1: TEGEN WELKE ISSUES LOOP JE AAN MET BETREKKING TOT DE TOEKOMST?

Blijven of teruggaan?

Mensen bevinden zich in een tweestrijd. Blijven ze in Nederland of gaan ze terug? Ze voelen zich buitengesloten uit de Nederlandse samenleving, maar ook uit hun thuisland. Daarbij ontstaat ook een verschil tussen jongeren (pubers) en hun ouders. De kinderen willen hier een bestaan opbouwen en de ouders willen toch vaak juist terug. Moeders maken zich hier erg zorgen om.

Oekraïense ontheemden (OO'en) in Nederland vinden het moeilijk om mogelijkheden over terugkeer te bespreken met mensen uit Oekraïne omdat ze dan het verwijt krijgen dat de mensen in Nederland het makkelijker hebben. En voor sommige mensen is teruggaan geen optie omdat hun huis is gebombardeerd en ze dus geen plek hebben om naar terug te keren.

Ontbreken toekomstperspectief

Het ontbreekt aan een toekomstperspectief. OO'en kunnen moeilijk banen op niveau krijgen en hun diploma's worden niet geaccepteerd. Daardoor raken ze verlamd en ontbreekt het hun aan de motivatie om te investeren in het leren van de taal – of leren ze alleen Engels. Specifieke doelgroepen zoals mindervaliden hebben last van uitzichtloosheid, maar ook bij veel moeders lijken zich machteloos te voelen. Deze onzekerheid en het gebrek aan toekomstperspectief zwingelt ook andere problemen aan, zoals mentale klachten.

Spanningen

OO'en lopen tegen allerlei problemen aan en zijn hun fundament kwijt. Dat zorgt voor spanningen en ook vaker agressie. Praten over deze issues is lastig: het eerste contact gaat wel goed, maar meer de diepte in gaan is moeilijk. Ook zijn er drempels om naar een psycholoog toe te gaan. Het kan wel verschillen hoe groot de opvanglocatie is. Bij kleinere opvanglocaties is het één-op-ééncontact gemakkelijker, waardoor helpen ook gemakkelijker wordt.

Ruimtegebrek

De rek is uit de opvangcapaciteit. Kamers raken vol. Bewoners kunnen niet meer ruilen van kamer. Dit wás initieel geen groot probleem, maar de situatie duurt nu langer dus tolerantie raakt op en bewoners raken geïrriteerd. Ze zijn het zat. Daarbij zijn de jongere kinderen inmiddels pubers geworden en het is voor hen lastig dat ze geen plek hebben waar ze zich terug kunnen trekken.

Geen gebruik van Oekraïense expertise

Opvanglocaties maken nog te weinig gebruik van Oekraïense expertise. Daarbij is het voor Oekraïense zorgprofessionals moeilijk om aan het werk te gaan in hun vakgebied.

Puberproblemen

Tieners vormen een lastige groep. Ze worstelen in het algemeen al met de overgang van kind naar volwassen – wie ben ik, wat wil ik, hoe verder – maar doen dat nu ook nog vanuit een traumasituatie. Ze ervaren heftige problematiek. Zo nemen middelengebruik en verslaving toe en ook komen ze vaker in aanraking met de politie. Er is hier sprake van dubbelproblematiek: jongeren raken verloren en ze hebben het extra moeilijk omdat ze vluchteling zijn.

Zodra kinderen 18 zijn en ze niet meer naar school gaan is het lastig een goede besteding van de dag vinden. Wat hierbij ook niet helpt is dat het toezicht van Jeugdzorg wegvalt. Vraag is hoe je deze groep kan motiveren en activeren om na te denken waar ze over twee tot vijf jaar willen staan.

In Bavel is een weeshuis met 180 jongeren. Dat is van Oekraïne hier naartoe verplaatst. Daar speelt deze problematiek ook.

Veel jongeren volgen ook nog steeds online onderwijs bij een Oekraïense school. In die gevallen ziet men problemen ontstaan van isolatie en gebrek aan sociale verbinding (net zoals bij COVID).

Wat ook niet helpt is dat studeren heel duur is omdat Oekraïense studenten worden behandeld als studenten buiten Europa en voor hen zijn maar een beperkt aantal beurzen. De overheid zou hier anders tegenaan moeten kijken en hierop moeten aanpassen. Dit signaal is door VluchtelingenWerk meermaals bij het ministerie van A&M aangegeven.

Gebrekkige informatievoorziening

Het Nederlandse zorgsysteem is gefragmenteerd. In iedere regio werkt het weer anders. Dus is het moeilijk om algemene informatie over zorg te delen. Daarbij ontbreekt het aan informatie van de overheid over wat de toekomst brengt en er is niet één centraal punt waar OO'en terecht kunnen met hun vragen hierover. Ze moeten nu zelf op zoek naar informatie. Zo weten ze niet welke mogelijkheden er zijn om verblijf te verkrijgen in Nederland in de toekomst. Ook is er geen goed beeld wat het zou betekenen om permanent in Nederland te verblijven, met betrekking tot kosten en het vinden van een woning. De overheid zou de lessen die ze van de Joegoslavië oorlog hebben geleerd (en mensen die bleven) beter kunnen inzetten.

2: WAT ZIJN MOGELIJKE OPLOSSINGEN VOOR DEZE ISSUES?

Inzetten van Oekraïense expertise

1. Gebruikmaken van Oekraïense expertise en OO'en meer betrekken in besluitvorming en organisatie.
2. Beschikbaar maken van Oekraïense ggz-psycholoog of evt. een tolk. Bij een van de opvanglocaties is zo'n psycholoog op de loonlijst gekomen bij de plaatselijke fysiotherapeut. Die wordt ook ingezet als vertrouwenspersoon. Dit wordt als een prettige oplossing gezien, om het inzetten van Oekraïense expertise gemakkelijker beschikbaar te maken.
3. In Utrecht is met behulp van PsyGlobal een POH-GGZ in dienst gekomen bij een huisarts. Die is beschikbaar voor alle Oekraïners in Utrecht ongeacht of ze ingeschreven staan bij de betreffende huisarts. Hierdoor is opschalen en doorverwijzen ook gemakkelijker.

Aanbieden van trainingen

Inzet van trainingen en interventies om vaardigheden te ontwikkelen zoals:

1. Self-management plus (7ROSES Empowerment training)
2. GGD Gelderland biedt aan leerlingen van de tweede klas middelbare school lessen in veerkracht: [Je Brein de Baas?!](#) van het NCJ. Deze lessenserie is voor klassenmentoren. Zij kunnen zelf bepalen

hoe ze die inplannen in het rooster en hoeveel lessen ze willen gebruiken. (N.B. Hoewel de training relatief simpel taalgebruik heeft, zullen sommige woorden en termen toch een uitdaging zijn voor Oekraïense jongeren.)

3. VluchtelingenWerk biedt Mind-Power aan internationale schakelklassen.
4. VluchtelingenWerk biedt laagdrempelige interventies (groepstrainingen) voor het omgaan met onzekerheid.
5. Preventietrainingen van Pharos: [trainingsaanbod gezondheid statushouders](#).
6. De training '[Op Koers](#)' van het Rode Kruis: laagdrempelige, één-op-ééngesprekken met als doel opvangbewoners een luisterend oor te bieden en samen te kijken wat er nodig is om hen zich weer weerbaar en prettig te laten voelen.
7. Gebruikmaken van de [keuzehulp Laagdrempelige Psychosociale Interventies van LOOP](#)

Mensen bij elkaar brengen

1. Bewoners bij elkaar brengen en ervaringen laten delen: gedeelde smart is halve smart.
2. Het inrichten van buurthuizen, evt. specifiek voor jongeren). Deze functioneren enerzijds als een 'safehouse' en anderzijds worden er leuke dingen georganiseerd maar ook aandacht besteed aan het houden van gesprekken. In Utrecht is zo'n buurthuis opgezet met behulp van een onderzoeker van de Universiteit van Utrecht die ervaring had met het opzetten hiervan.
3. Gesprekken voeren a.d.h.v. de cirkel van invloed.
4. Het hebben van (vrijwilligers)werk of aansluiten bij een sportvereniging. Dit helpt bij het invullen van de tijd en het vergroten van het sociale netwerk.

Informatie

1. Organiseer een centraal punt waar Oekraïners met vragen over hun toekomst terecht kunnen.
2. Zorg voor betere verspreiding van informatie over het Nederlandse zorgsysteem en de opties.
3. Organiseert met het Nibud informatieavonden over kosten om in Nederland wonen.
4. Zet Rokada in, een organisatie die helpt met het krijgen van vergoeding als iemands huis gebombardeerd is of bij het vinden van een psycholoog in Oekraïne.

3: WAT IS JOUW ROL? EN WIE IS ER NODIG OM DE OPLOSSINGEN TE VERWEZENLIJKEN?

1. Coachen.
2. In gesprek blijven.
3. Psychosociale hulp organiseren.
4. Oekraïense expertise inschakelen.